

UTVÁŘENÍ RÁMCE PRO DLOUHODOBOU ÚZEMNÍ PROMĚNU KOMPLEXNÍ REVITALIZACE ÚZEMÍ PO TĚŽBĚ V RÁMCI PROJEKTU TRANSFORMAČNÍ CENTRUM ÚSTECKÉHO KRAJE

Eva Němcová, Jana Kubánková, Martina Hutárová, Michal Porteš

Článek představuje přístup k utváření rámce dlouhodobé prostorové proměny posttěžební krajiny mostecké pánevní oblasti v rámci strategického projektu Transformační centrum Ústeckého kraje, konkrétně jeho pilíře zaměřeného na komplexní revitalizaci území po těžbě. Představuje především plánovací proces a nastavení spolupráce aktérů. Jádrem příspěvku je představení územní analýzy mostecké pánevní oblasti „Obraz pánve“, která slouží ve dvojí roli: jednak jako odborný podklad pro navazující návrhovou fázi územního rozvoje mostecké pánevní oblasti, jednak jako nástroj pro vedení dialogu o budoucím rozvoji území s klíčovými aktéry rozvoje území, odbornou a širší veřejností.

Kontext projektu Transformační centrum Ústeckého kraje

Ústecký kraj je s těžbou hnědého uhlí úzce spjat již po staletí, přičemž vrcholu dosáhla těžba během 70. a 80. let 20. století, kdy se stala klíčovým faktorem pro energetickou soběstačnost Československa. Po roce 1989 začal pod vlivem rostoucích požadavků na ochranu životního prostředí postupný útlum těžby uhlí. V současnosti usiluje Evropská unie o snižování emisí ze spalování fosilních paliv, a tedy o urychlené ukončení těžby uhlí. Aby podpořila regiony, které jsou touto změnou nejvíce zasaženy, vytvořila evropský Fond pro spravedlivou transformaci, který má pomoci eliminovat zátěž způsobenou urychleným útlumem těžby a posílit nový směr, kterým se má region vydat.

V rámci Operačního programu Spravedlivá transformace (OPST) Ústecký kraj připravil a je nositelem strategického projektu Transformační centrum Ústeckého kraje (TCÚK). Projektem je podpořena revitalizace brownfieldu bývalé střední školy v Ústí nad Labem pro budovu nového Transformačního centra, které poslouží jako společné sídlo všem čtyřem níže zmíněným tematickým pilířům transformace:

- Chytrá data – nositel Datové centrum Ústeckého kraje (DCÚK),
- Inovace ve firmách – nositel Inovační centrum Ústeckého kraje (ICÚK),

- Obnovitelné zdroje v energetice – nositel Energetické centrum Ústeckého kraje (ECÚK),
- Komplexní revitalizace území po těžbě – nositel Regionální rozvojová agentura Ústeckého kraje (RRA ÚK).

Díky projektu Transformační centrum Ústeckého kraje vznikl v Regionální rozvojové agentuře Ústeckého kraje nový mezioborový tým, který se prostorovou dimenzí regionálního rozvoje zabývá a v rámci projektu je označován jako čtvrtý pilíř.

Prostorová dimenze regionálního rozvoje

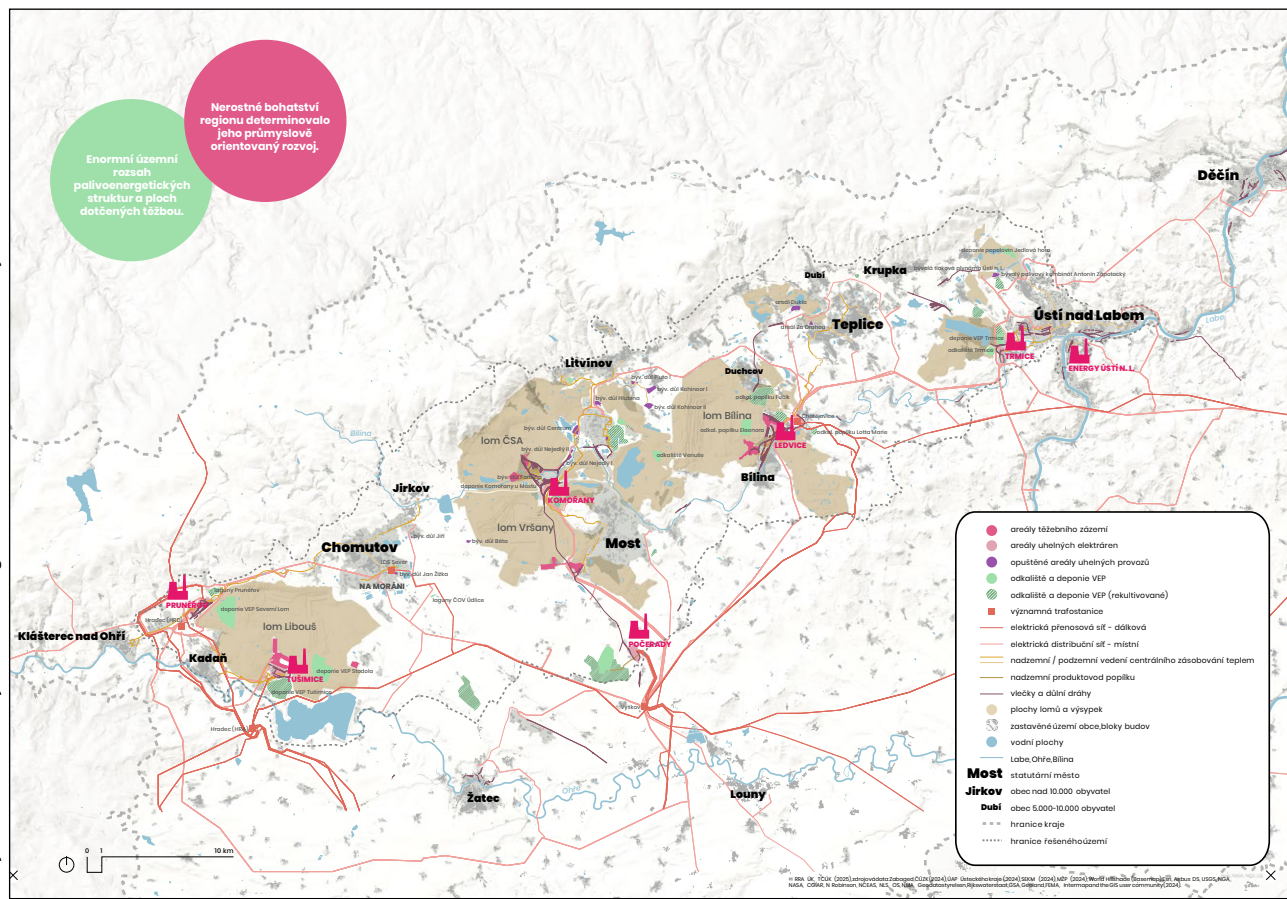
Plánování rozvoje území Podkrušnohoří bylo prakticky po celé 20. století podřízené zájmům těžby a rozvoje související infrastruktury a návazného (převážně těžkého) průmyslu. Režim báňského plánování dlouhodobě nastolil při nakládání s rozsáhlým územím primární sledovaný cíl, kterým byla efektivní těžba. Další hlediska rozvoje území se musela přizpůsobit. Zanikly desítky obcí včetně celého původního města Most. Lidé byli ze svých bydlišť stěhováni do nově budovaných dělnických kolonií a později bytů na panelových sídlištích. Změnil se vodní režim, pro řeky a potoky se vybudovala nová koryta v místech, kde neprekážela těžbě. Své trasy měnily silnice, železniční tratě, cesty. Přesouva-

ly se miliardy tun zeminy a na více než 300 km² vznikl zcela nový terén s atypickými fyzickými vlastnostmi území. Byly vybudovány plošně rozsáhlé průmyslové areály, elektrárny a teplárny, hustá síť energetických vedení, produktodů a vleček (obr. 1). Dopady báňské činnosti budou pro region významnou zátěží ještě dlouho po ukončení těžby uhlí.

Probíhající proces ukončení těžby a spalování uhlí představuje pro prostorový rozvoj regionu zcela nové výzvy. Znamená nejen proměnu hospodářské základny regionu a podoby krajiny, ale také opouštění éry báňského plánování, které po desetiletí nahlíželo na území především prizmatem technického řešení těžby, průmyslové a energetické produkce a následných sanací a rekultivací. Již ze samotného územního rozsahu těžebních a posttěžebních lokalit lomů a výsypek je zřejmé, že revitalizaci tohoto území není možné ponechat na jednotlivých obcích. Mnohé tyto plochy překračují správní obvody více obcí, často i více obcí s rozšířenou působností (ORP). Například území lomu Bílina a jeho výsypek zasahuje do správních obvodů jedenácti obcí a čtyř ORP – a to bez jeho vnější Radovesické výsypky (obr. 2).

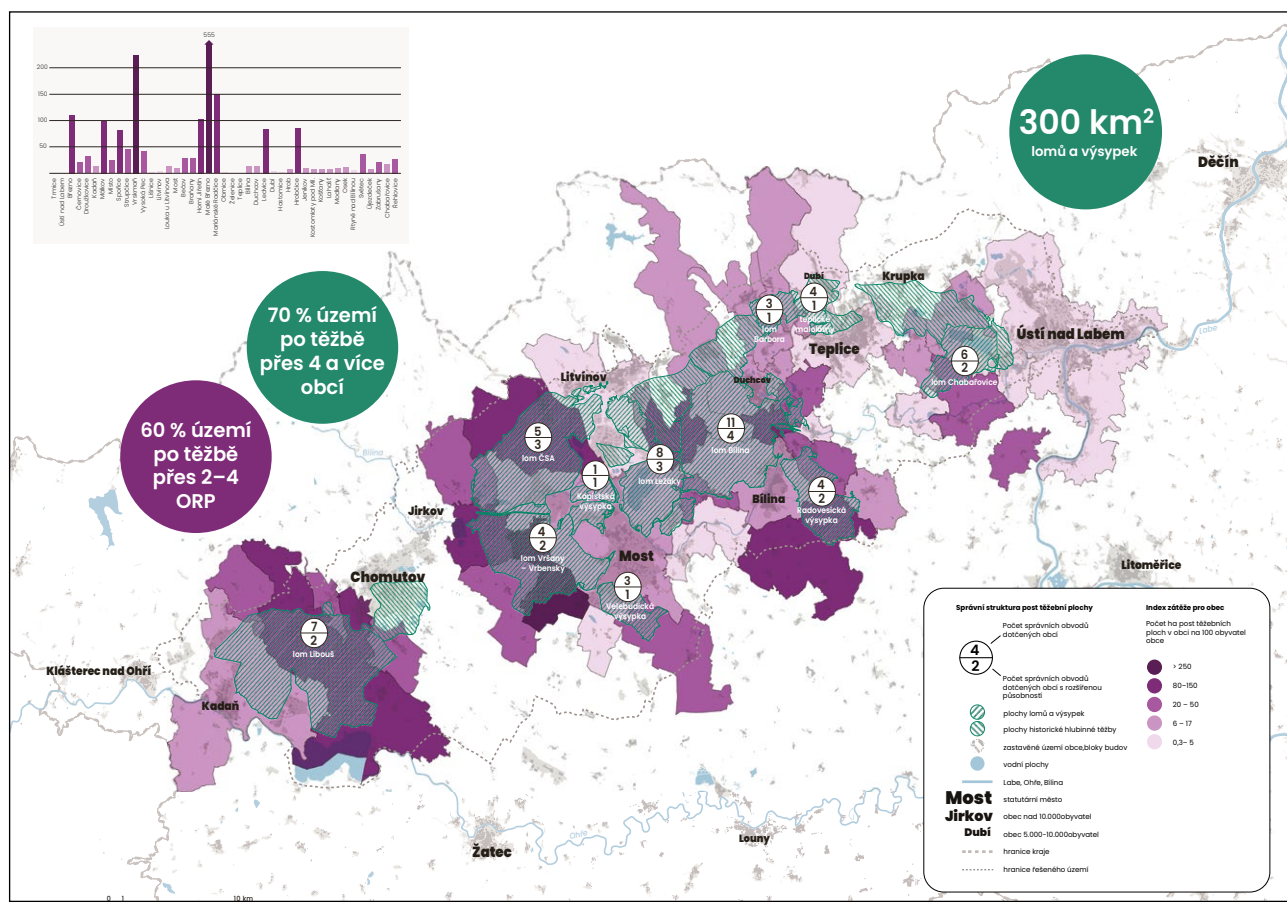
Těžební území stála dlouhá léta mimo přímý zájem i pozornost obcí z hlediska jejich rozvoje, neboť byla v báňském

Zdroj: RRA ÚK, 2024; zdrojová data: Zabaged (ČÚZK, 2024); ÚAP Ústeckého kraje, 2024; SEKM, 2024; MŽP, 2024

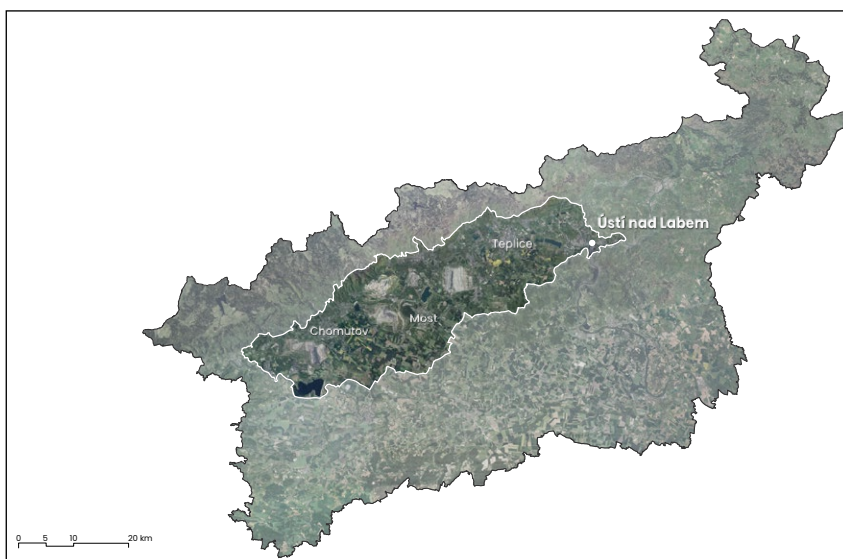
Obr. 1: Mapa krajiny palivoenergetického komplexu

Zdroj: RRA ÚK, TCÚK, 2024; zdrojová data: SO ORP. Zabaged (ČÚZK, 2024); počty obyvatel: SLDB 2021 (ČSÚ, 2024)

Obr. 2: Správní struktura a zátěž ploch lomů a výspěk

režimu s jasně daným využitím. Nová krajina, která vznikla těžební činností, je v mnoha aspektech nedostatečně popsána (nejdou známa všechna data o fyzickém prostředí, nedostatečně popsané limity využití) a stejně tak absentují koncepční rozvahy pro funkční a prostorové zapojení do sídelní a krajinné struktury regionu. Pro návrh a řízení prostorové transformace Podkrušnohoří je potřeba připravit relevantní podklady a rámec, obojí umožňující dialog nad vhodnými směry dalšího rozvoje. Právě zde navazuje činnost čtvrtého pilíře, který využívá neformální plánovací nástroje, jejichž hlavní předností je otevřenost, flexibilita a iniciační charakter. Nezávazná poloha výstupů zároveň vytváří prostor pro široký dialog a prověřování možných směrů rozvoje území. Právě absence přímé regulace často podporuje větší ochotu aktérů zapojit se do procesu, protože jej nevnímají jako okamžitý nástroj rozhodování o využití území, ale jako platformu pro společnou diskusi o jeho budoucnosti. Výstupy tohoto procesu následně slouží jako podklad pro formální nástroje

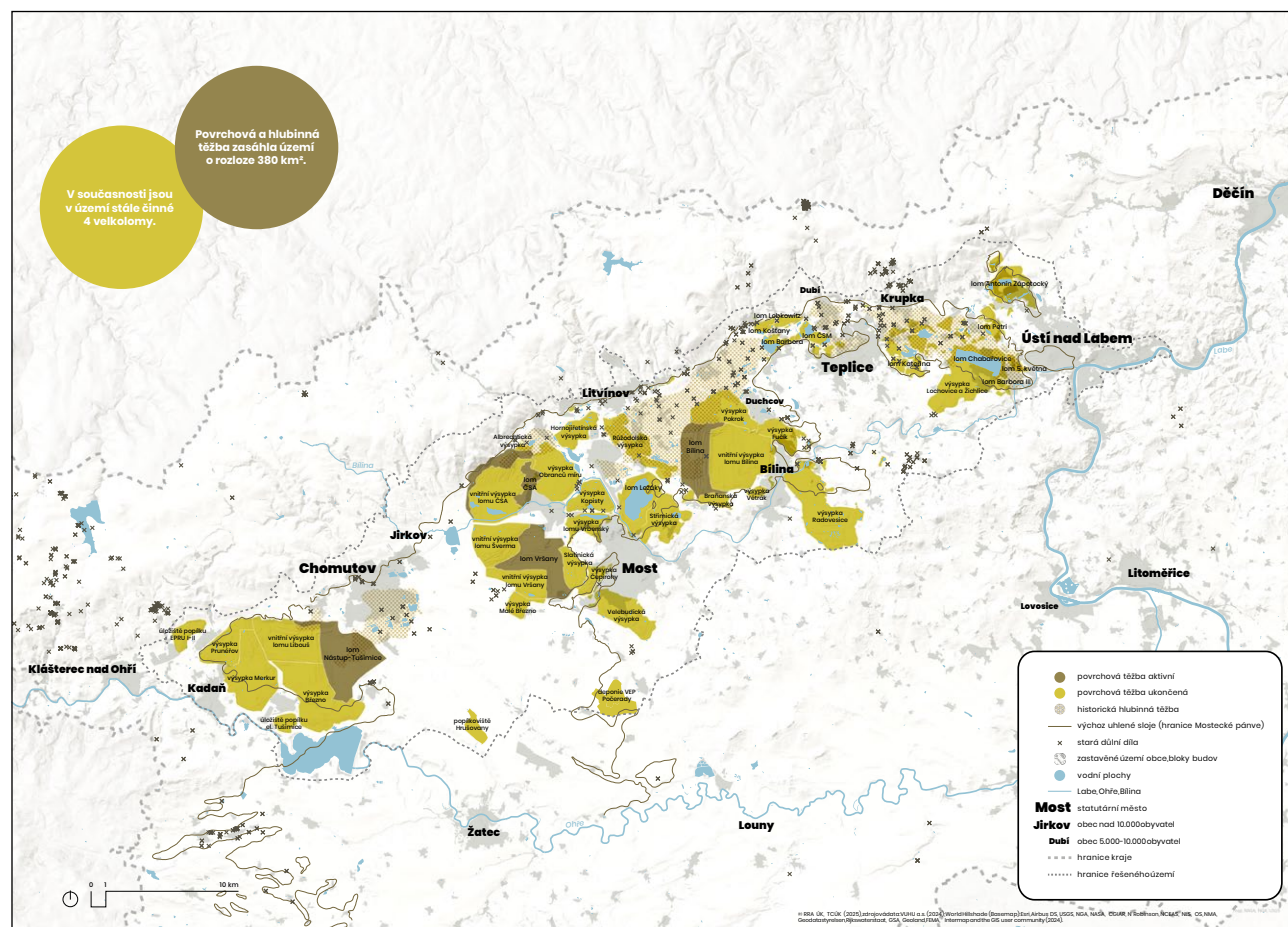

Obr. 3: Hranice řešeného území analýza Obráz pánev: Analýza střetů, potenciálů a bariér územního rozvoje mostecké pánevní oblasti

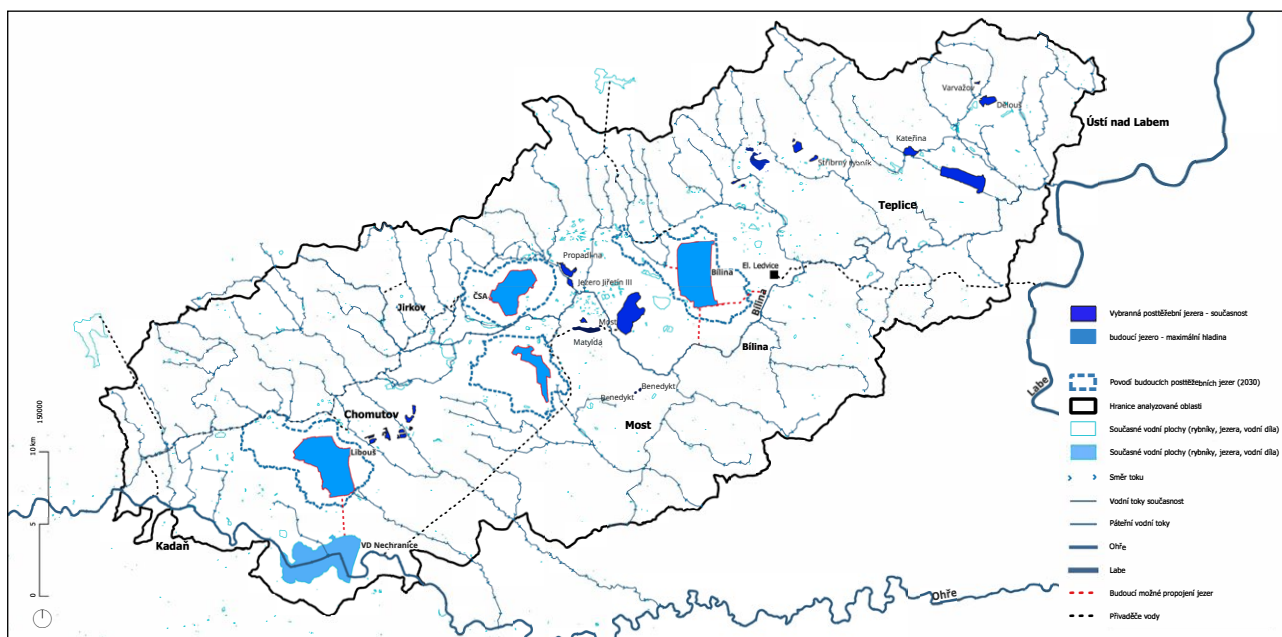
územního plánování a strategické dokumenty. Jejich promítnutí do konkrétních agend a postupná realizace v území pak závisí především na politické vůli a aktivitě jednotlivých institucí i dalších zapojených aktérů.

Územní analýza mostecké pánevní oblasti a její využití

Prvním krokem bylo zpracování územní analýzy nazvané **Obráz pánev: Analýza střetů, potenciálů a bariér územního rozvoje mostecké pánevní oblasti**,

Obr. 4: Báňská zátěž v Mostecké pánvi

Obr. 5: Postřezbíní jezera

kteřá řeší Podkrušnohoří od Ústí nad Labem po Kadaň, území o rozloze cca 1 000 km², ve kterém žije zhruba polovina obyvatel Ústeckého kraje (obr. 3). Analýza rozevívá vějíř územně specifických témat, identifikuje souvislosti mezi jednotlivými strukturami a popisuje možné bariéry, potenciály a střety, které budou formovat budoucí rozvoj. Tento postup má za cíl mimo jiné iniciovat posun dosavadního, spíše inženýrsky a sektorově orientovaného přístupu k rozvoji území k celostnímu pojetí, které zohledňuje širší prostorové souvislosti a vztahy mezi jednotlivými složkami území a dimenzemi regionálního rozvoje.

Analýza byla zpracovaná pro dva hlavní účely:

- Jedním účelem je tradiční využití analýzy pro navazující návrhové části **Komplexní studie mostecké pánevní oblasti**, která bude dokončena na konci roku 2027.
- Druhým účelem je její využití jako nástroje pro otevření klíčových otázek, pojmenování dosud opomíjených témat a vedení dialogu s relevantními aktéry o prostorové proměně regionu.

Témata jsou dělena do kapitol: Plánování rozvoje území (včetně problematiky báňského plánování), Fyzické prostředí,

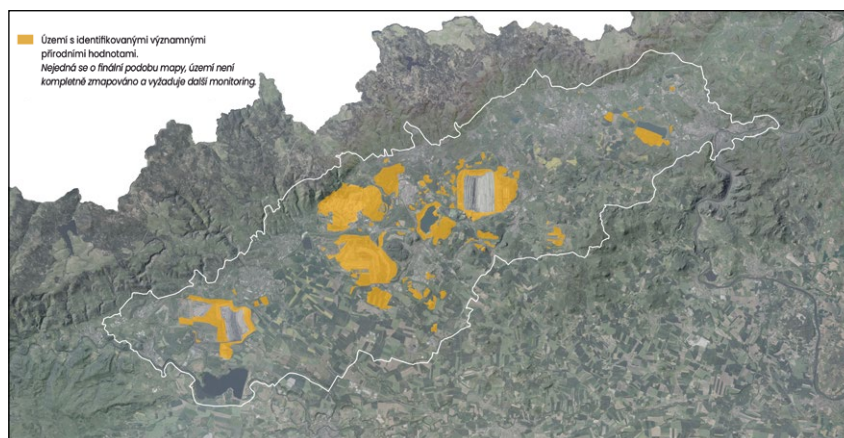
Rekultivace a resocializace lomů a výsypek, Infrastruktura a průmysl, Kvalita místa pro život a Pohledem aktérů¹. Při zpracování výstupů byl kladen důraz na kompaktnost sdělení a hlavně vyjádření informací v prostoru. Jedná se tedy především o soubor map a schémat (obr. 4–10).

„Obraz pánve“ byl dokončen interním odborným zpracovatelským týmem na konci roku 2024, v roce 2025 probíhalo zapojování klíčových aktérů, odborníků a širší veřejnosti (s přesahem do dubna 2026). Dokument se zpracovanou zpětnou vazbou z participativní fáze je k dispozici na webové stránce projektu

a v omezeném nákladu bude dostupný i v tištěné verzi. Dokument se stává nejen odrazovým můstkem pro další, návrhovou část, ale zejména díky takto nastavenému procesu posílil důvěru pro spolupráci s klíčovými aktéry v navazujícím plánovacím procesu. Závěrečná syntéza poukazuje na prioritní témata a úkoly k řešení v návrhové části.

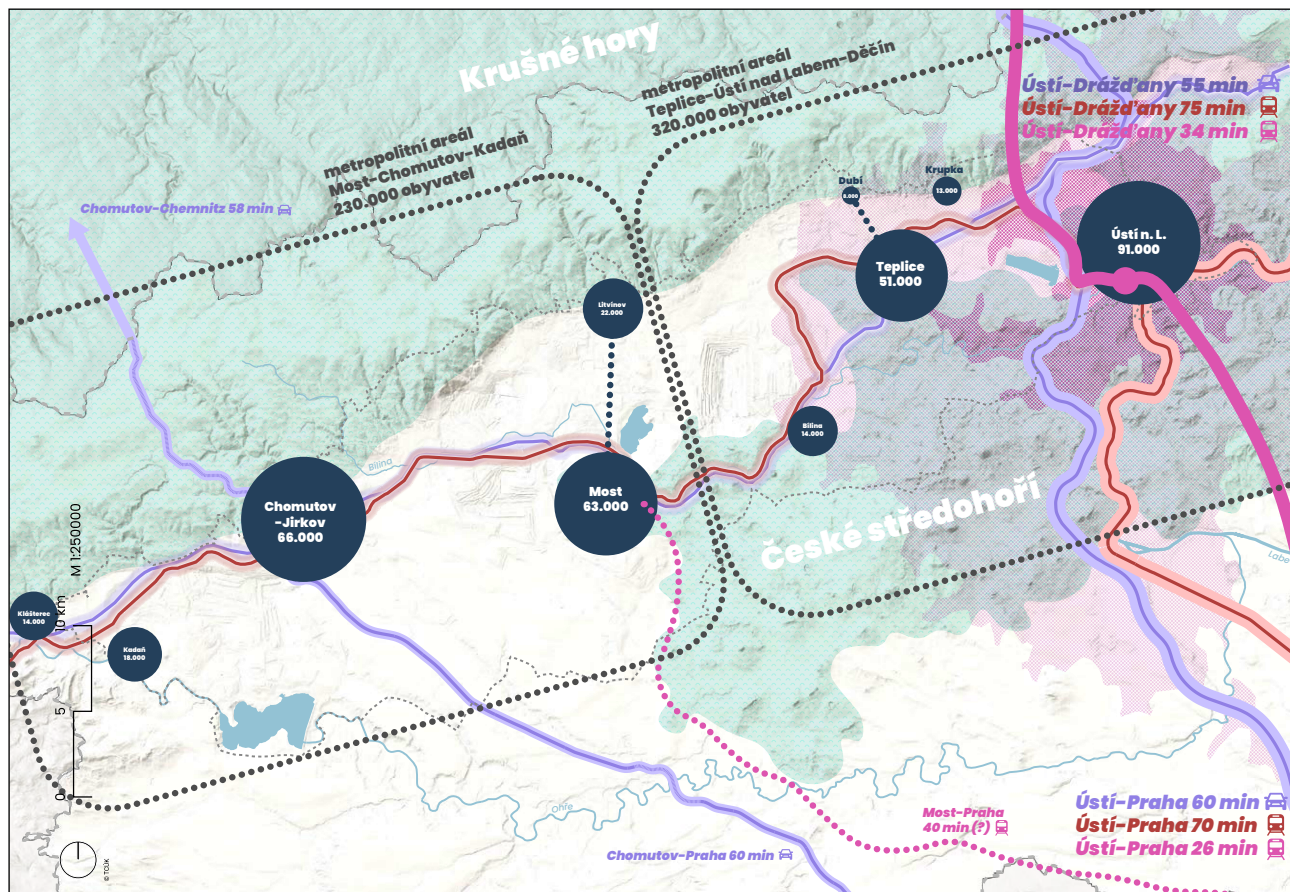
Územní analýza jako nástroj pro vedení dialogu o rozvoji území

Cílem participativního plánovacího procesu bylo zapojit klíčové aktéry regio-

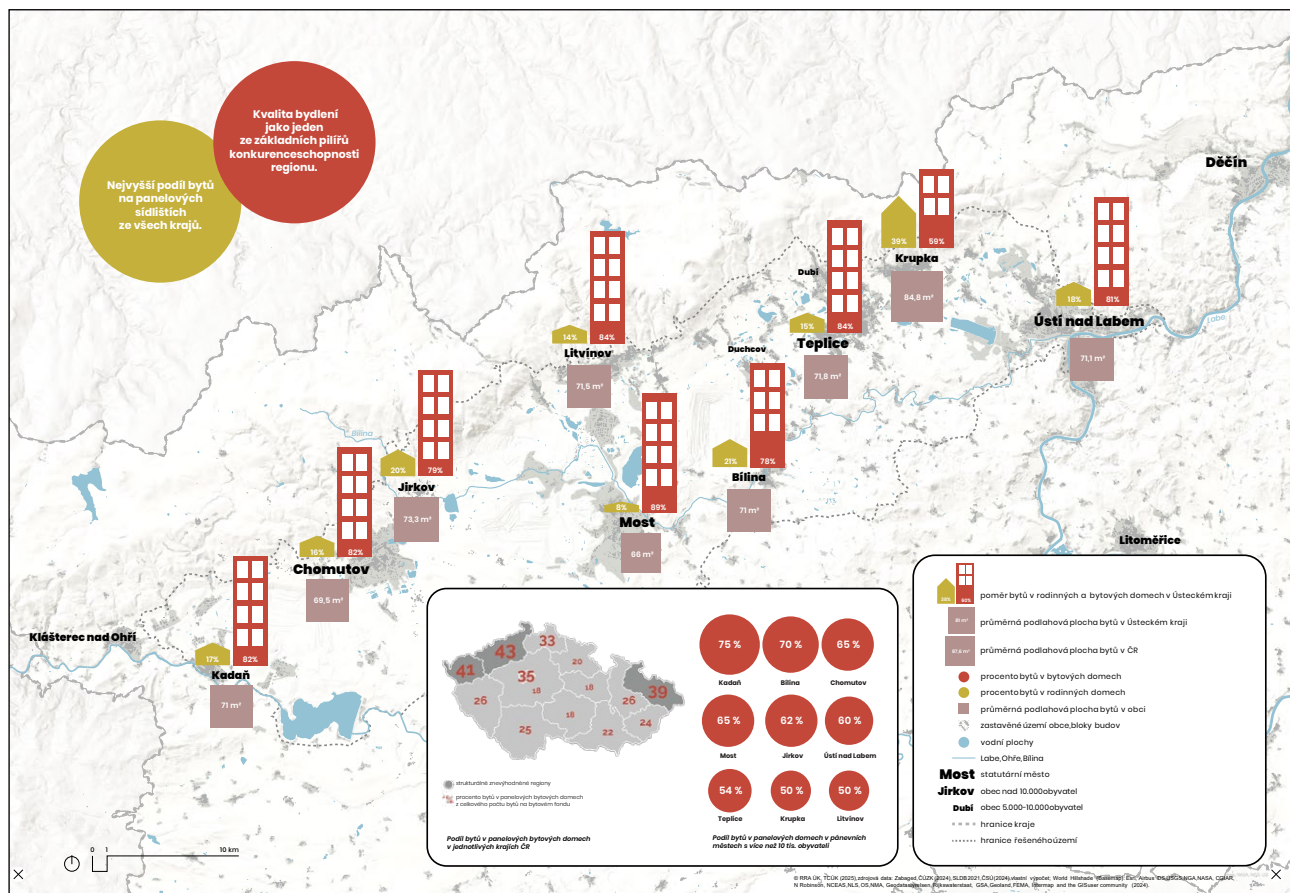
Obr. 6: Území s významnými přírodními hodnotami postřezbíní krajiny

¹ Kapitola Pohledem aktérů byla zpracována rešerší a kvalitativním šetřením klíčových aktérů v území. Šetření bylo zacíleno na klíčové aktéry, kteří řeší další rozvoj postřezbíních lokalit a vstupují do něj z pohledu správce/majitele/uživatele/výzkumníka. Další kapitoly byly zpracovány rešerší datových a mapových zdrojů doplněnou o terénní šetření vybraných sledovaných jevů a rozhovory s experty.

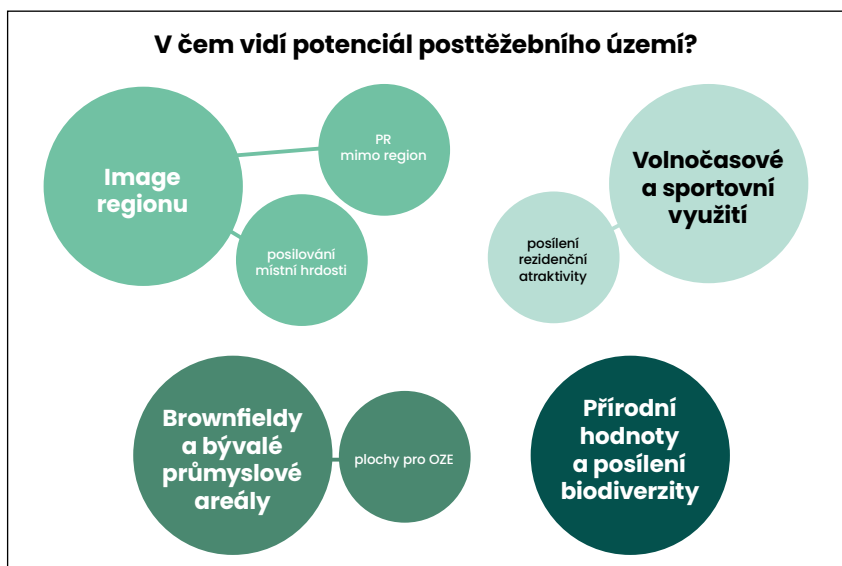
Zdroj: RRA ÚK, 2024; zdrojová data: Zabaged (ČÚZK, 2024)

Obr. 7: Členění území na metropolitní areály a dostupnost vyšších center

Zdroj: RRA ÚK, 2024; zdrojová data: Zabaged (ČÚZK, 2024); SLDB 2021 (ČSU, 2024); vlastní výpočet

Obr. 8: Struktura bytového fondu v pánevních městech s více než 10 tisíci obyvateli

Obr. 9: Schéma potenciálů rozvoje posttěžebního území identifikovaných aktéry v rámci kvalitativního šetření

Obr. 10: Schéma bariér rozvoje posttěžebního území identifikovaných aktéry v rámci kvalitativního šetření

nálního rozvoje a relevantní odbornou veřejnost do diskuse o budoucnosti území a jeho dalším směřování. Důraz byl kladen na pochopení širších prostorových souvislostí, získání zpětné vazby a místní zkušenosti pro vytvoření sdílené znalostní základny pro další návrhovou fázi projektu. Vzájemný dialog zároveň umožňuje postupně hledat shodu nad hlavními tématy rozvoje území a formulovat vhodné přístupy k jejich řešení.

Dalším aspektem je povaha výstupů projektu, které jsou v zásadě neformál-

ními plánovacími dokumenty. Jejich výhodou je, že umožňují vysokou interaktivitu a otevřenost pro nastavení obsahu i zpracování výstupů, a vytváří tak dostatečně velký prostor pro formulování názoru na rozvoj území. Na druhou stranu jejich implementace a využívání závisí zcela na politické vůli a dobrovolné aktivitě jednotlivců a institucí, kteří v dokumentech a výstupech musí shledávat smysl a přínos. Pro utváření dlouhodobé proměny regionu je využití této polohy nástrojů osvědčeným procesem (viz různé příklady procesů ze zahraničí

v podobných regionech)². Zpracované dokumenty se stávají prostředky pro nastavování spolupráce aktérů a posouzení jejich agend směrem ke společné vizi rozvoje a jejímu naplňování. V tomto kontextu je také důležitý aspekt budování odborné důvěry aktérů území ve zpracovatelský tým jako předpoklad pro další spolupráci a využití výstupů.

Pro představení obsahu, klíčových zjištění a získání zpětné vazby a podnětů k analýze od klíčových aktérů byl zvolen koncept setkání nazvaných „Pánevní znělky“ (tab. 1). Jednalo se o sérii setkání s předem vybranými aktéry rozvoje mostecké pánevní oblasti. Celkem 16 setkání proběhlo v období od března do listopadu 2025 a zúčastnilo se jich 139 aktérů různé odbornosti a s různým vztahem k území, vybraná setkání proběhla za účasti a podpory hejtmana Ústeckého kraje. Pánevních znělek se zúčastnili zástupci následujících skupin:

- politická reprezentace místních samospráv a Ústeckého kraje,
- úřednické představitelé místních samospráv a Ústeckého kraje,
- majitelé a správci těžebních a posttěžebních ploch,
- odborníci se specificky místní znalostí,
- odborníci na průřezová témata,
- zástupci strategických projektů a rozvojových aktérů vstupujících do procesu transformace,
- zástupci vybraných ministerstev,
- zástupci regionálních institucí vstupujících do územního rozvoje,
- okrajově zástupci soukromého sektoru.

Celkem bylo během diskusí zaznamenáno více než 200 relevantních připomínek a řada podnětů do další fáze. Zpracovány byly především faktické připomínky. Tematické podněty budou reflektovány v navazující plánovací fázi.

Z celkového hodnocení účastníků setkání vyplynulo, že oceňují nastavený komplexní přístup prostorového plánování a řešení témat na regionální úrovni. Analýza byla většinou vnímána pozitivně, a to zejména pro svou komplexnost, kvalitní vizuální zpracování, množství syntetizovaných, nově vytvořených a interpretovaných dat a v neposlední

² Např. program REGIONALE 2025 v Severním Porýní-Vestfálsku a proces tvorby Vize 2025 v Lužicích.

Typ akce	Aktér	Zapojení účastníci
Pánevnická znělka 1	Řešitelé Strategie rozvoje Ústeckého kraje	3
Pánevnická znělka 2	Sev.en Group	6
Pánevnická znělka 3	Krajské odbory (ORR, OŽPZ, OPPIT, OÚPASŘ)	17
Pánevnická znělka 4	SD, a. s.	4
Pánevnická znělka 5	„Místní znalci“ (odborníci na místní tematiku)	9
Pánevnická znělka 6	„Externí znalci“ (odborníci na průřezová témata, postupy)	8
Pánevnická znělka 7	Diamo, s. p.	3
Pánevnická znělka 8	Radní Ústeckého kraje	8
Pánevnická znělka 9	Obce v řešeném území	16
Pánevnická znělka 10	Město Most – politická reprezentace a vybraní zástupci magistrátu města	7
Pánevnická znělka 11	Město Ústí nad Labem – politická reprezentace a vybraní zástupci magistrátu města	7
Pánevnická znělka 12	Město Chomutov – politická reprezentace a vybraní zástupci magistrátu města	13
Pánevnická znělka 13	Město Teplice – politická reprezentace	4
Pánevnická znělka 14	Strategické projekty OPST + rozvojové instituce	10
Pánevnická znělka 15	Národní úroveň – zástupci ministerstev MŽP, MMR, MV a další instituce	15
Pánevnická znělka 16	Regionální instituce a v malém zastoupení soukromý sektor	15
Pracovní setkání	Vědecká rada FORPOLIS, UJEP	5
Exkurze pánevnické oblasti	Česká asociace pro krajinářskou architekturu (ČAKA)	27
Konference	Transformační fórum II	360

Tab. 1: Přehled realizovaných akcí v rámci participace analýzy „Obraz pánve“ v roce 2025

Doba konání	Místo	Místo konání a doprovodný program
10. 7. – 13. 8. 2025	Kadaň	Campus Svoboda v rámci programu Landscape festivalu, vernisáž 10. 7. 2025
14.–22. 8. 2025	Osek	Cisterciácký klášter Osek, u příležitosti konání Oseckých slavností
22. 8. – 1. 9. 2025	Chomutov	Kamencové jezero
1.–10. 9. 2025	Bílina	Mírové náměstí, u příležitosti konání Hornických slavností
11. 9. 2025	Kadaň	Prezentace v rámci konference Krajina v proměně: Jak oživit Podkrušnohoří?
12. 9. – 12. 11. 2025	Most	Prior, prezentace v rámci konference SuperMost: nová budoucnost pro přesunutě město, 7. 11. 2025
13.–24. 11. 2025	Teplice	Regionální muzeum v Teplicích, vernisáž 18. 11. 2025
25. 11. 2025 – 5. 1. 2026	Chomutov	Městská knihovna, vernisáž 1. 12. 2025
6. 1. – 4. 2. 2026	Duchcov	Gymnázium a Střední průmyslová škola, prezentace 16. 1. 2026
4. 2. – 25. 3. 2026	Ústí n. Labem	Galerie Hraničář, vernisáž 4. 2. 2026
25. 3. – 13. 4. 2026	Ústí n. Labem	Univerzita J. E. Purkyně, prezentace v rámci výuky 13. 4. 2026

Tab. 2: Přehled realizovaných akcí v rámci participace analýzy „Obraz pánve“ pro širší veřejnost ve formě stejnojmenné putovní výstavy v roce 2025/26

řadě otevření potřebných diskusí k popsaným tématům.

Pro účely informování širší veřejnosti o zahájeném plánovacím procesu a obsahovém zaměření analýzy „Obraz pánve“ byla realizována putovní výstava s názvem Obraz pánve: krajina v proměně. Výstava byla prezentována na deseti místech v rámci řešeného území v období od června 2025 do dubna 2026 (tab. 2). V každé lokalitě proběhl doplňkový program, většinou formou vernisáže spočívající v prezentaci témat a navazující diskusi.

Syntéza územní analýzy „Obraz pánve“

Východiska budoucího rozvoje území byla popsána ve shrnující syntéze v závěrečné části analýzy. Jejím cílem bylo identifikovat souvislosti mezi danostmi území – fyzickými, infrastrukturními a sociálními strukturami – a souběhem megatrendů, které se budou v příštích letech dále prohlubovat. Těmi zdaleka není míněn jen útlum těžby a spalování hnědého uhlí, ale např. pokračující urbanizace metropolí, růst významu znalostní a inovační ekonomiky, geopolitická nestabilita a především hluboká demografická proměna spojená s populačním úbytkem a stárnutím obyvatelstva. Proměňovat se bude rovněž rámec veřejných politik a investičních priorit, u nichž lze očekávat větší důraz na bydlení, obranu a energetickou bezpečnost, stejně jako struktura dostupných finančních zdrojů včetně pravděpodobného útlumu dotační podpory v její dosavadní podobě.

Trend smršťujícího se regionu

Právě očekávaná populační proměna utváří jeden ze zásadních faktorů budoucího rozvoje území. Ústecký kraj již po několika dekádách ztrácí obyvatele, přičemž významnou složku tvoří právě migrace do metropole. Podstatné je také územní rozložení tohoto jevu, zvláště patrné ve větších městech pánevnické oblasti. Současně bude docházet k výrazné proměně věkové struktury obyvatelstva, která bude mít přímý dopad na fungování veřejných služeb, trh práce i celkovou ekonomickou výkonnost regionu.

Robustní infrastruktura a průmyslová odvětví

Transformace regionu se zároveň musí opírat o existující hospodářská a infrastrukturní aktiva. Významným tématem je budoucí role energetiky včetně rozvoje obnovitelných zdrojů, akumulace energie a využití posttěžebních lokalit a brownfieldů pro nové energetické a hospodářské funkce. Výhodnou predispozici má díky robustní dopravní infrastruktuře v území i rozvoj mobility. Žebříčková struktura příčného spojení podkrušnohorské konurbace představuje solidní základ pro zajištění vysoké dostupnosti vybavenosti a služeb širšímu okolí a její kvalita a rychlost přímo ovlivňuje velikost pracovního trhu.

Města a bydlení jako klíčové nástroje stabilizace a transformace pánevní oblasti

Současný proces suburbanizace, který je patrný v řadě pánevních měst, oslabuje ekonomickou i sociální pozici měst a zvyšuje náklady na infrastrukturu a veřejné služby. Výzvou zůstává vysoký podíl panelových sídlišť a existence segregovaných lokalit, které představují strukturální riziko pro sociální stabilitu a rezidenční atraktivitu regionu. Adaptace sídelní struktury, bytového fondu i působení na kvalitu vystavěného prostředí proto musí být chápány jako nedílná součást hospodářské transformace, nikoliv pouze jako nástroj estetizace prostředí.

Voda v regionu jako zásadní limit dalšího rozvoje

Mostecká pánev patří mezi nejteplejší a nejsušší oblasti České republiky a zároveň koncentruje průmyslové provozy s vysokými nároky na spotřebu vody. Dostupnost vody se tak stává jedním z určujících faktorů budoucího rozvoje území, který již nyní limituje některé investiční záměry. Návrhová část musí reagovat na potřebu systematického snižování spotřeby vody, rozvoje adaptačních opatření pro management srážkových vod a posilování zelené infrastruktury a přírodě blízkých opatření v sídlech i otevřené krajině.

Přírodní hodnoty posttěžební krajiny jako příležitost pro její obnovu

Mostecká pánev je zatížena vysokou fragmentací a narušením krajinných vazeb. Zatímco vlastní plochy lomů a výsypek, dlouhodobě spojeny s báňskou zátěží a konsolidací terénu, jsou jen omezeně vhodné pro intenzivní rozvoj technologických a ekonomických transformačních témat, mohou být podstatné pro ekologický pilíř a představovat důležité části obnovy krajiny.

Nová krajina jako atraktivní rezidenční zázemí a cesta pro utváření pozitivního vztahu k regionu

Špatná image a negativní vnímání regionu je dlouhodobě akcentovaná bariéra, která vstupuje téměř do všech témat místního rozvoje. Nově vznikající posttěžební krajina, založená na kombinaci jezer, industriálních stop, významných přírodních hodnot a rozsáhlých otevřených ploch, vytváří v českém kontextu unikátní krajinný charakter a předpoklad pro utváření pozitivní image regionu.

Vysoká správní zátěž posttěžebního území

Posttěžební plochy představují území dlouhodobě báňsky zatížená s náročnou správou a geotechnickými limity. Příležitostí může být vlastnická ucelenost těchto rozsáhlých ploch. Absentující plány cílového prostorového uspořádání nicméně ztěžují koordinaci mezi aktéry, mohou vést k nežádoucí vlastnické fragmentaci a také významně snižují projektovou připravenost v území. Pro identifikaci možných rozvojových linek je zásadní znalost limitů využití území posttěžebních lokalit, proto je nezbytné zmapovat a zpřístupnit chybějící data o fyzickém stavu území (např. geotechnické limity, biodiverzita, bonita rekultivovaných území, pasportizace hydrických přeložek).

Paralelní linie aktivit podporující změnu v území v kratším časovém horizontu

Proces proměny území, utváření spolupráce, formulace vize rozvoje území

a její postupné naplňování představuje dlouhodobý proces. Aby byly přínosy zohlednění prostorové dimenze rozvoje a využívání nástrojů prostorového plánování lépe vnímány a získávaly širší podporu, je důležité realizovat současně i dílčí hmatatelné výstupy s krátkodobějším dopadem. Projektový tým proto poskytuje aktérům veřejného sektoru konzultace zaměřené na revitalizaci území, implementaci parametrů kvality do zadávacích procesů a participativní plánování. Typicky se jedná o konzultace k využití koncepčních nástrojů prostorového plánování, například při sestavování zadání územních studií nebo jiných koncepčních studií mimo režim stavebního zákona. Další podpora je poskytována k architektonickým soutěžím, participativním procesům, facilitaci aktérů či poskytnutí odborné podpory v procesu rozvoje území.

Expertní tým současně zpracovává pilotní projekty zaměřené na rozvoj konkrétního území nebo řešení tematických oblastí. Realizace těchto aktivit zároveň přináší poznatky, které obohacují širší regionální měřítko plánování. Praktická zkušenost s rozvojem území často otevírá nová témata a pomáhá identifikovat přístupy k rozvoji celého regionu, které by bez ověřování v reálných situacích nemusely být rozpoznány. Tento přístup lze metodicky označit jako „research by design“. Doposud je ve fázi zpracování nebo již ukončení celkem šest pilotních projektů různého typu a rozsahu. Dále budou detailněji popsány dva z nich.

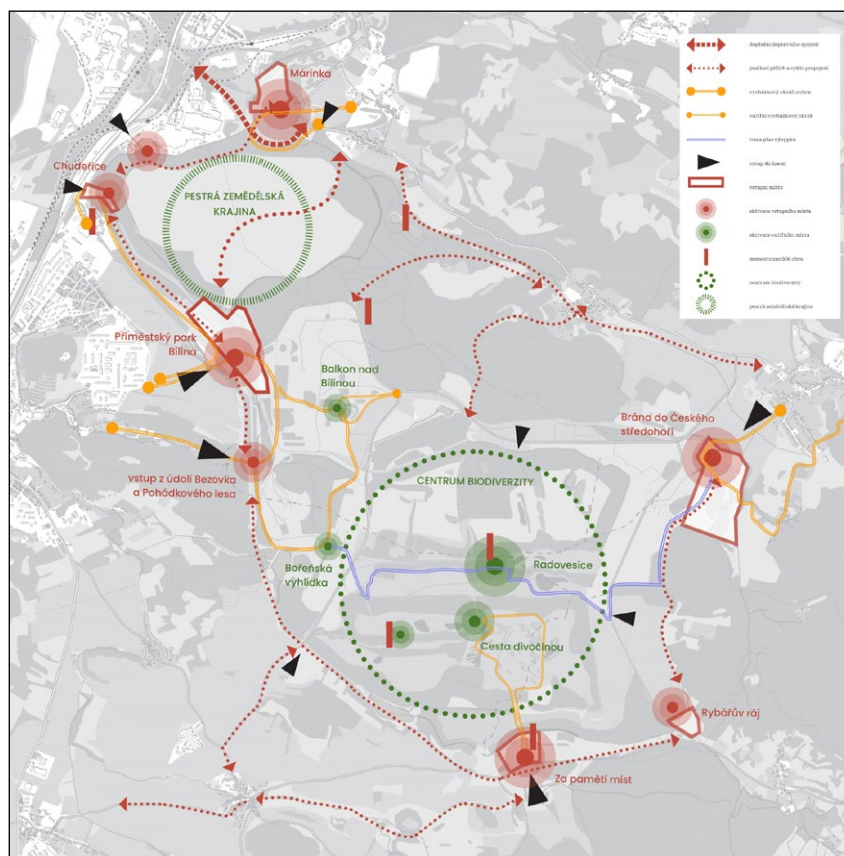
Pilotní projekt Koordinace rozvoje Radovesické výsypky

Jedná se o první pilotní projekt, který se zabýval nastavením vhodného postupu rozvoje posttěžební lokality zasahující do správních obvodů více obcí (v tomto případě čtyř obcí a dvou ORP). Dotčené obce dosud neměly k dispozici jednotný prostorový podklad, podle kterého by mohly toto komplikované a plošně rozsáhlé území vhodně rozvíjet. Proto byl projektovým týmem zpracován koncepční dokument **Rámcový plán rozvoje Radovesické výsypky**, který území řeší v nadobecních souvislostech a slouží obcím jako podklad pro další kroky v rozvoji území – např. aktuali-

zaci územních plánů nebo posun projektové přípravy jednotlivých záměrů (obr. 11). Nedílnou součástí plánovacího procesu byla také rozsáhlá participace fáze, která pomohla artikulovat a do plánu integrovat potřeby jednotlivých aktérů, ale také odhalila možné střety v území, které by se bez jejich prostorového průmětu dostatečně neozřejmily. Dále tento pilotní projekt poukázal na potřebu poskytování podpory obcím v navazujících krocích vedoucí k jeho naplňování. Projektový tým poskytl sérii konzultací podporujících tuto fázi. Ty zahrnovaly podporu v oblasti možných finančních zdrojů, odborné posouzení nových rozvojových záměrů v území, posouzení přírodních hodnot území, facilitaci při meziobecních setkáních, prezentaci Rámcového plánu na vybraných zastupitelstvech a především spolupráci při tvorbě zadání dalších projektových stupňů pro vybrané části výsypky. Vzhledem k podobné situaci většiny ostatních (post)těžebních lokalit, která se vyznačuje územním rozsahem zasahujícím do správních obvodů několika obcí, absencí prostorových plánů rozvoje, typicky probíhajícími paralelními záměry, které nejsou vzájemně koordinované, vysokými nároky na koordinaci implementace, může být plánovací nástroj a postup zvolený pro Radovesickou výsypku dobrým příkladem pro ostatní (post)těžební lokality v pánevní oblasti.

Pilotní projekt Platforma pro rozvoj OZE v Ústeckém kraji

Tento pilotní projekt vznikl v roce 2024 v reakci na intenzivně řešenou problematiku masivního záboru území pro umístění velkoplošných fotovoltaických elektráren v posttěžební krajině. Zprostředkovává aktuální informace o možnostech vedoucích ke konceptu umístění obnovitelných zdrojů energie (OZE) v území a zároveň shromažďuje místní potřeby, které je v této problematice potřeba prosadit na státní úrovni. Cílem je umožnit efektivní rozvoj OZE, ale se zohledněním místních potřeb tak, aby tyto záměry do území nepřinášely pouze zátěž v podobě územního záboru, ale i přínosy například formou kompenzací nebo sdílené energetiky. Cíl pilotního projektu se naplnil iniciací platformy, která v pravidel-

Obr. 11: Schéma konceptu Rámcového plánu rozvoje Radovesické výsypky

ném půlročním cyklu přináší aktuální poznatky z oblasti územního plánování a energetiky a umožňuje diskusi mezi zástupci místní, regionální i národní úrovně, jejichž agenda se dotýká energetiky. Platforma byla zahájena po sérii tematicky blízkých workshopů se starosty v roce 2024. Po nastavení formátu a vhodného programového obsahu, který se cíletoval na třech setkáních platformy, bylo její pokračování úspěšně předáno Energetickému centru ÚK ve spolupráci s Integrovanou územní investicí Ústecko-chomutovské aglomerace (ITI ÚChA).

Mezi další pilotní projekty patří činnost, která se věnovala možnostem zachování a dalšího využití velkorypadla RK 5000 v lomu ČSA. Lokality lomu ČSA se věnuje větší pozornost v dalším pilotním projektu, který se zabývá jeho prostorovým i funkčním zapojením do okolní sídelní a krajinné struktury, s akcentem na řešení dostupnosti území, prostupnosti a rozvinutí destinační role území. Hledání jiného možného využití posttěžebních lokalit se věnoval pilotní projekt Testování předpokladů posttěžebního území pro inovační formy vě-

deckého a technického výzkumu a vývoje. Kvalitě vystavěného prostředí se věnuje pilotní projekt, v rámci kterého tým připravuje podklady pro podporu implementace parametrů kvality do zadávání veřejných zakázek na projekční práce.

Závěrem

Analýza „Obraz pánve“ se stala důležitým nástrojem pro vedení dialogu napříč aktérskou sítí, územím i tématy. Realizovaná série setkání Pánevni znělky je uchopena jako počátek platformy umožňující formulaci sdílené prostorové vize rozvoje mostecké pánevni oblasti a její následné zpřesňování a naplňování. Proto bude další kolo Pánevni znělky věnováno návrhové části plánované na začátek roku 2027. V mezidobě jsou do tvorby návrhů zapojovány relevantní aktéři dílčími konzultacemi nebo formou malých pracovních skupin.

Pro přijetí zvoleného zacílení analýzy s důrazem na prostorovou dimenzi, i pro podporu účasti v diskusi ze strany vedení Ústeckého kraje a dalších klíčo-

Zdroj: PRA ÚK, 2024

vých aktérů, bylo zásadní představení analýzy jako uceleného a komplexněji pojatého díla, které umožnilo celkový náhled na prostorová východiska území. Posunem od doposud čistě inženýrsky a sektorálně orientované analytiky území směrem k průřezovému pojetí byl nastartován proces strategického prostorového rozvoje území, jehož podstatou je integrace jednotlivých témat a hledání jejich vzájemných vazeb. Za podstatný výstup dosavadních setkání a zpětnou vazbu ze strany aktérů lze považovat artikulaci potřeby řešit pro-

storovou transformaci mostecké pánev-
ní oblasti jako propojeného celku, tedy
včetně sídel, infrastruktury, krajiny i šir-
ších funkčních vztahů. Návrhová část by
proto neměla vycházet pouze z ploch
přímo spojených s těžbou, tedy lomů
a výsypek, ale měla by pracovat s celým
územím pánev-
ní oblasti jako s prováza-
ným systémem.

Použité zdroje:

NĚMCOVÁ, E. et al. 2025. *Obraz pánve: Analýza střetů, potenciálů a bariér územního rozvoje mostecké pá-*

*nev-
ní oblasti*. Ústí nad Labem: Regionální rozvojová
agentura Ústeckého kraje, a. s. Dostupné z: [https://
rrauk.cz/tcuk/uzemni-analyza-mostecke-panve/](https://rrauk.cz/tcuk/uzemni-analyza-mostecke-panve/).

NĚMCOVÁ, E. et al. 2024. *Rámcový plán rozvoje Ra-
dovesické výsypky*. Ústí nad Labem: Regionální roz-
vojová agentura Ústeckého kraje, a. s. Dostupné z:
<https://rrauk.cz/tcuk/radovesicka-vysypka/>.

Dipl.-Ing. Eva Němcová
Ing. arch. Jana Kubánková
Mgr. Martina Hutárová
Mgr. Michal Porteš
Regionální rozvojová agentura
Ústeckého kraje

ENGLISH ABSTRACT

Developing a Framework for Long-Term Spatial Transformation: Comprehensive Post-Mining Area Regeneration within the Ústí nad Labem Transformation Centre Project, by Eva Němcová, Jana Kubánková, Martina Hutárová, Michal Porteš

The article presents an approach to developing a framework for the long-term spatial transformation of the post-mining landscape of the Most Basin within the strategic Ústí nad Labem Transformation Centre Project, specifically its pillar focused on the comprehensive regeneration of post-mining areas. It primarily introduces the planning process and the establishment of stakeholder cooperation. The presentation of the spatial analysis of the Most Basin, "The Image of the Basin", is at the heart of the paper, which serves a dual purpose: as an expert basis for the subsequent planning stage of spatial development in the Most Basin, and as a tool for facilitating dialogue on the area's future development with key spatial development stakeholders, experts and wider public.